

F. S. Finžgarjeva črtica: „**Skopuhova smrt**“ je fino izdelana psihološka študija, natančno izvedena do najsubtilnejših duševnih emocij, vzor literarnega „Detailmalerei“, kakor pravi Nemeec. Barve so nanešene krepko, semtertja nekoliko pretirano, dejanje se razvija nekoliko prehitro in konec pride preneglo in je raditega malo verjeten. Zdi se, da je imel g. pisatelj pred sabo snov za socialen roman, a nam je iz njega iztrgal dva lista in pripisal konec.

A. Medvedova igra: „**Prvi april**“ ima dejanje nekoliko neverjetno in značaji niso povsem naravni, toda se prijetno čita.

Naš stari narodni in slovstveni delavec Josip Levičnik je našel dostojnega životopisca v osebi monsignora Toma Zupana. Za ta novi kamen k bodoči naši slovstveni zgodovini mu moramo izreči toplo zahvalo.

Posebno zanimiv in lep je dr. L. Ehrlich a spis: „**Sveta gora Atos**“. Take reči čita z veseljem in s pridom izobraženec in preprost človek brez ozira na stan in prepričanje. Naj bi nas g. pisatelj še večkrat razveselil s kakšnim podobnim spisom. Znanja in izkušnje mu gotovo ne manjka.

KOLAJNA V SPOMIN ANEKSIJE BOSNE IN HERCEGOVINE

Jako na mestu je tudi temeljiti spis: „**Največji sovražnik človeškega rodu**“, katerega je spisal g. Z. B. Pisatelj stoji popolnoma na znanstvenem in praktično edino vzdržljivem protialkoholnem stališču, katerega mora zavzemati vsakdo, kdor se hoče boriti s tem največjim sovražnikom našega ljudstva.

„Alkohol je strup,“ pravi, „pravi strup, in sicer v vsaki obliki in v vsaki množini. To je dognala veda in noben učenjak poštenjak tega ne oporeka.“

Malograjski I. F.: **Pisana mati**. (Slovenskih večernic 62. zvezek.) — Tehnika te povesti je prav preprosta, ako sploh moremo govoriti o kaki tehniki. Slika se „pisano mater“ ali mačehe in slabo ženo in gospodinjjo sploh. Pretepa pastorko, zaničuje tasta, s posli tudi ne ravna kakor se gre, vda se pijači in zapravlja hišno premoženje. Tako bi morala seveda hiša priti na kant, toda v našem slučaju dajo „pisano mater“ raje pod kuratelo.

Stari Mlakar je imel dva sina. Starejši, France, je študiral za gospoda, a ni hotel v semenišče, kakor je želel oče, ampak se je nekam izgubil. Mlajši se je hotel oženiti na dom z neko žensko, a mu je oče vsilil drugo. Svoje prve, od očeta mu vsiljene žene ne mara in jo pretepa, dokler mu ne umrje, dasiravno

je dobra kot angel. Potem se pa oženi z žensko, ki jo je hotel že poprej in ki se je medtem tudi že omožila in postala vdova.

Tu se začinja naša povest, kakor je skicirana zgoraj. Konča se s tem, da jo Mlakar od jeze in žalosti nekam popiha, sosed Koren preskrbi, da pride Mlakarica pod kuratelo, izgubljeni sin oziroma brat France se vrne domov kot velik gospod in vzame bratovo hčer Ančko k sebi, slednjič se pa Ančka omoži s svojim mladostnim tovarišem, Korenovim Najčetom, ki ima tudi že hčerko iz prvega zakona, kateri postane dobra mati.

Semertje se čita „povest“ dobro, ima pa tudi veliko napak. Predvsem je vsebina banalna, naivna, nekaj, kar se pač lahko pripeti na deželi, dasiravno ne z vsemi tu naštetimi okoliščinami, a bi moralo vendar dobiti neko „formo“, neko vodilno idejo, da bi postalo predmet lepi umetnosti. Samo slikanje slabe gospodinje in hude mačehe je premalo. In te umetniške forme pogrešamo popolnoma. Dobra tendenca še ni dovolj. Sicer pa v tej povesti ne najdemo niti dobre tendence, oziroma naukov. Kaj nam hoče z vsem tem povedati pisatelj? Da se dobe slabe gospodinje? — Žalibog! To je pa tudi vse, kar najdemo v povesti.

France noče v semenišče, kakor zahteva oče. — Prav ima, ako ne čuti v sebi poklica. Saj se mu potem v življenju ni slabo obneslo.

Drugi sin nima rad žene, ki mu jo je vsilil oče, drugič se pa ženi proti očetovi volji.

Izgleda skoraj, kot bi hotel pisatelj učiti, da so otroci v sklepanju zakonov dolžni ubogati starše, kar pa nikakor ni res. V tem oziru nimajo dolžnosti ubogati staršev, tudi če so mladoletni ne.

Vse dejanje se vrši tako mirno, teatralično kakor na odru. Vsaka oseba nastopi, kadar je je ravno treba. Ko očitajo Jerneju, da krade, vstopi ravno v sobo, da ujame besede. In tako dalje vse o pravem času. Osebe se včasih strašno zmerjajo, toda z neko homerično mirnodušnostjo, da naredi vtisk umetno narejenega prizora. Veliko je v povesti nenaravnega in nerazumljivega. Zakaj pobegne Mlakar bogvekam in pusti vse? Iz njegovega značaja bi skleпали, da bo tudi drugo ženo, ki jo je že nehal ljubiti in je spoznal, kako ničvredna ženska da je, pošteno namlatil, kot je pretepal prvo, zaklenil pred njo kaščo ter jo vzel v strah.

Čudno se nam zdi, da je sodnija tako kruta in zapre Mlakarja za tri mesece, ker je udaril Italijana, ki mu je kradel ponoči iz kašče. Pisatelju se zdi to še malo in trdi, da so sodniki sodili sila milostno. Mlakar je imel vendar pravico, da se brani! — Mlakarico so zaprli za tri dni, ker je tepla svojo pastorko. Toda starši pač ne morejo biti kaznovani, ako tepejo svojega otroka, da bi pa kaj hujšega delala ž njo, se iz povesti ne razvidi. Včasih jo je tepla po pravici, ali po krivici, včasih oštela, ji dala manjši kos kruha, kot svoji hčeri itd. Več iz povesti ne razvidimo.

Prava „seljanka“ je razmerje Ančke do Nejčeta. Od otroških let sta zaljubljena; vzameta se pa šele, ko je Nejče že notar in vdovec, zato da bo Ančka lahko igrala vlogo „dobre mačehe“. Zaradi tega razmerja je tudi povest manj pripravna za mladino.

Jezik je splošno lep, pozna se vpliv Cankarjevega sloga, ki pa ne spada vselej dobro k preprosti, kmetjski vsebini. Marljivosti g. pisatelju ne moremo odrehati,

toda premalo je v njegovi povesti resničnega, kipečega življenja, pogrešamo zdravih, naravnih ljudi. Preveč je vzel iz knjig in domišljije.

„**Podobe iz misijonskih dežel**“, I. zvezek, je naslov novi knjižici, katero je izdala letos Mohorjeva družba in s katero nam je pričela poročati o razvoju katoliške cerkve po nekatoliških krajih. Naš stari znanec, o. Veselko Kovač, poroča iz daljnega Kitaja; za nas jako zanimivo je poročilo o razvoju katoliške cerkve v Bosni, potem imamo spet poročila iz daljnega vzhoda in slednjič obširno poročilo o delovanju misijonarjev v Mali Aziji.

Ljudstvo bo take reči rado čitalo, s stališča verske bratovščine, kot je „Mohorjeva družba“, ki ima namen med Slovenci utrjati krščansko vero in svetovno naziranje, je pa jako umestno, da nam prinaša poročila o verskem gibanju iz drugih dežel in tako vzdržuje celokupnost katoliškega sveta.

Dr. Jos. Vošnjak: **Navzgor, navzdol**. (Slovenskih večernic 62. zvezek.) — To je že znana in v našem slovstvu močno izrabljena povest o „hudobnem Jakcu in pridnem Janezku“, samo da sta Jakec in Janezek v našem slučaju dva častnika, prvi seveda nemškutar, drugi pa Slovenec. Seveda je v življenju mogoče tudi obratno, da je „Janezek“ Nемец in „Jakec“ Slovenec, toda za moralizujočo tendenco cele povesti je bilo tako bolj pripravno.

Jakec — Bric je častnik in lahkomišljen častnik dela dolgove, potem pride v roke „Manihejcem“ — oderuhom, da se reši, se mora bogato oženiti, ženo dobi z že znanimi sredstvi mladega, lepega častnika, zapravi ženi premoženje, goljufa in ponareja podpise, pride v roke sodnji, se poizkuša ustreliti, a mu izpodleti in slednjič dobi pet let zapora.

Janezek — Bregar pa živi solidno, varčuje z denarjem, izpolnjuje svoje dolžnosti, skratka, je čisto vsakdanje soliden človek in vsled tega tudi ni o njem veliko povedati. Nastopa samo, da dá semtertje Jakcu kak dober nauk, ki mora pa po vsej tendenci spisa seveda že od začetka biti brezploden. Njegova čednost se plača s tem, da dobi slednjič vrlo narodnjakinjo za ženo.

S tem bi bila naša povest končana in to bi znašalo ravno okroglo število 100 strani. Pisatelj je pa hotel imeti natančno devet tiskanih pol in zato je dal za nameček še storijo o Petru Ogrizu, Bregarjevem tastu. Ako bi dodal še storijo o Ogrizovem očetu, bi bilo še par strani več. Tudi o Bregarjevi tašči bi se lahko še napisala kakšna pola. Toda pisatelju se je zdelo dovolj.

Karakteristika oseb je jako enostavna. Naredita se dva predala, eden za dobre, drugi za slabe osebe, potem se pa mečejo noter, kamor kdo spada. Vsakdo je, ali dober, da ga posnemamo, ali pa slab, da se ga varujemo. Skompliciranih značajev ni. Narodnjaki so dobri, nemškutarji pa slabi. Vsa povest je tako prikrojena, da najde pisatelj dovolj prostora za moraliziranje. Povsod vsiljuje svoje nazore, ki sicer niso slabi, včasih celo resnični, večinoma pa jako preprosti in naivni. Zdi se nam, kakor da bi pisatelj v svoji povesti „svobodno predelal in pomnožil“ kakšno povest iz naših starih, dobrih časov. S tem mu seveda ne maramo reči, da je kaj posnemal, ampak samo, da je vse tako nekam zastarelo in zarjavelo, slog, vsebina, karakteristika itd. Seveda se povest vrši še v

časih, ko so še narodnjaki v čitalnicah vedli boj „Za Boga in narod!“ Toda nekaj bolj svežih barv in bolj ostrih značajev bi pa le lahko pričakovali. Motijo tudi razne politične reminiscence pisateljeve. Da je „hudobni Jakec“ v svoji hudobiji postal celo nemškutarski poslanec na Štajerskem, bi se oprostili, dasiravno je za celo kompozicijo povesti nepotrebno. Toda pisatelj bi mu moral nasproti postaviti „narodnjake“ in pokazati razliko med enimi in drugimi. A nič. O narodnjakih izvemo samo, da se zbirajo v čitalnici in da se dajo voliti v državni zbor. Na široko se opisuje, kako je bilo, ko je imel cesar prestolni govor, kar bi se čisto lahko črtalo iz povesti, ker ni ž njo v nobeni zvezi, nič pa ne pove, kako so nastopali narodnjaki proti svojemu političnemu in narodnemu nasprotniku Bricu, ki je izrabljajal mandat za svoje spekulacije.

Volja pisateljeva je bila sicer dobra, včasih še preveč, izvršitev je pa precej naivna. Naše preprosto, dobro ljudstvo bo iz povesti, ako jo bo do konca prebralo, sicer lahko zajelo kak dober nauk, med slovstvene umotvore je pa ne moremo prišteti.

Slovenske večernice. 63. zvezek. — Letošnje Večernice nam prinašajo Ivan Cankarjevo „kmečko novelo“: „Sosed Luka“, Ksaver Meškov spis: „Slovenci v Lurdu“ in „Popotnikove povesti“, spisal Josip Knaflič.

Popolnoma na mestu je krasni in zanimivi popis lurškega romanja. Ljudstvo rado čita take reči, čita jih pa tudi s pridom. Lurško romanje je bilo gotovo tako pomenljivo dejstvo v zgodovini našega naroda, da zasluži, da se opiše in obvaruje pozabljenosti. Udeležniki bodo imeli trajen in lep spominček na svoje popotovanje, kar bodo še v poznih letih radi čitali, drugi pa, katerim usoda ni pripustila, da bi se ga udeležili, bodo našli v njem nekaj nadomestila.

Pisal je Meško, toda ne Meško, katerega smo srečavali drugje. Lep je njegov jezik, čar poezije je razlit po vsem spisu, toda ni one mehke sanjivosti, onega sladkega koprnenja po ne vemo čem. To ni Meško, ki gre dalje, dalje po beli cesti, sanja in plaka, ampak je Meško, ki gre z narodom slovenskim na božjo pot — Bogu naprot. To ni Meško iz šole in struje, ampak Meško iz naroda. Želimo samo, da bi se več ne povrnilo tlačanstvo šole, ampak ostal ves človek, prost in neodvisen, se vrnil k ljudstvu in črpal iz njega. Življenje in ljudi moramo vzeti tako kakor so, ne pa, kakor jih kažejo megljena očala vladajoče struje.

Zanimive so tudi „Popotne povesti“ Josipa Knafliča. Snov je vzeta tako oddaljeno in vendar tako oddaleč — iz življenja bratskega slovanskega bolgarskega naroda. Slog je krepak, kratek, plastičen, primeren vsebini. Nekaj divjega, odurnega, vendarle domačega, vabljivega veje iz njih. Ni nam treba indijanskih pripovedk, v lastni zgodovini in življenju imamo dovolj romantike za najbujnejšo domišljijo in najbolj poželjive živce. Toda slog in pripovedovanje se ne giblje v duhu stare romantike, ampak je čisto moderno, neka srečna zveza modernega sloga in starega romantizma.

Nekam iznenadilo nas je pa, ko smo zadeli v Mohorjevih „Večernicah“ na Cankarjevo „kmečko novelo“. Predvsem se vkljub najboljši volji ne moremo pridružiti mnenju, da mora za „Mohorjevo družbo“ biti merodajna edinole vsebina spisa, a ne ime pisa-